

УДК 340

DOI 10.31732/2708-339X-2024-14-A4

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ ЛЕГІТИМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ЧАСИ ГЕТЬМАНСТВА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Сердюков О.О.,

аспірант Університету економіки та права «КРОК»

м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9935-8448>

STATE AND LEGAL REALITY OF LEGITIMATION OF STATE POWER DURING THE HETMANSHIP OF PAVLO SKOROPADSKY

Serdyukov O.O.,

Postgraduate student of the University of Economics and Law «KROK»

Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9935-8448>

Анотація. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського проіснувала короткий період – 7,5 місяців (з 29 квітня 1918р. по 14 грудня 1918р.). Але, безумовно, потрібно реально оцінювати певний вклад, і цивілізаційний потенціал державотворчих процесів, їх легітимацію у забезпеченні солідарних дій, держави, суспільства, влади і громадян, у процесах визнання законності органів публічної влади, соціально-політичних інститутів і їх діяльності, повноваження і функціонування, що відповідає чинники нормам законодавства.

Дискусійність проблематики питань найуспішніших українських державотворень у часі з 1917-1921 рр. викликає неоднозначність наукових підходів і оцінок.

Вітчизняні науковці історики амбівалентно оцінюють роль гетьмана П. Скоропадського в історії України. У юридичних колах, ці підходи більш на нашу думку реалістичні, з врахуванням нормотворчих процесів державотворення, вибудову законодавчих механізмів і конструкцій, дотримання законності і правопорядку, організація активної боротьби з злочинністю.

Одні зазначають реальність порівняно стабільного періоду життя українства у період правління П. Скоропадського, стабілізацію у розвитку економіки, фінансової системи, військової справи, українських закладів науки, зокрема шкіл і відомих університетів, академії наук, театрів, музеїв.

Інші критикують за політичні підходи які направлені були до зближення з російськими політичними колами. Що справедливо викликало гнів і нерозуміння українських державників і політиків, і послужило приводом до антигетьманського повстання під орудою С. Петлюри і В. Винниченка, що потребує окремого дослідження.

Має місце і критика, що влада гетьмана частково трималась на окупаційних військах Німеччини та Австро-Угорщини. У даному підході виникає питання, а чи реально можна усвідомити динаміку сил того часу, і чи міг гетьман за 7,5 місяців, щось реально протиставити? Чи здатність скоріше умілого маневрування, позитив історичної постаті, гідність особистості – давали можливості існування і творення державності?

Павло Скоропадський у мемуарах 1918 року, подає власне бачення проблематики становлення України як держави в умовах військового часу, які і у даний час є актуальними з огляду на війну в Україні і можуть бути доречним підґрунтям для роздумів і осмислення Реалі сьогодення, сучасними українством, як на теренах України, так особливо і українською діаспорою, ближнього і дальнього зарубіжжя, державниками різного рівня і політиками, релігійними діячами і освітянами.

Ключові слова: легітимація, держава, державотворчі процеси, Україна, військовий стан, окупація.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 3.

Abstract. The Ukrainian state of Hetman Pavlo Skoropadskyi existed for a short period of 7.5 months (from April 29, 1918, to December 14, 1918). However, it is necessary to realistically assess the contribution and civilizational potential of the state-building processes, their legitimation in ensuring solidarity between the state, society, government, and citizens, as well as in recognizing the legitimacy of public authorities, socio-political institutions, their activities, powers, and functioning, which corresponds to the factors of legislation.

The debate over the most successful Ukrainian state formations between 1917 and 1921 leads to ambiguity in scientific approaches and assessments.

Domestic historians have ambivalent views on the role of Hetman P. Skoropadskyi in the history of Ukraine. In legal circles, these approaches are more realistic, in our opinion, taking into account the rule-making processes of state formation, the construction of legislative mechanisms and structures, compliance with law and order, the organization of an active fight against crime, etc.

Some note the reality of a relatively stable period of life for Ukrainians during the reign of P. Skoropadskyi, including stabilization in the development of the economy, financial system, military affairs, and Ukrainian scientific institutions, particularly schools, renowned universities, academies of sciences, theaters, museums, etc.

Others criticize him for political approaches aimed at rapprochement with Russian political circles. This rightly caused anger and misunderstanding among Ukrainian statesmen and politicians and served as a pretext for the anti-hetman uprising led by S. Petliura and V. Vinnychenko, which requires separate study.

There is also criticism that the power of the hetman partially rested on the occupation troops of Germany and Austria-Hungary. In this context, the question arises: Is it really possible to understand the dynamics of the forces of that time, and could the hetman have really opposed them in 7.5 months? Or did the ability to skillfully maneuver, the positive qualities of the historical figure, and the dignity of the individual provide opportunities for the existence and creation of statehood?

Pavlo Skoropadskyi, in his memoirs of 1918, presents his own vision of the problems of the formation of Ukraine as a state during wartime, which remain relevant today in light of the ongoing war in Ukraine. These reflections may serve as an appropriate basis for contemplation and comprehension of the realities of the present, by modern Ukrainians, both in the territory of Ukraine and, especially, by the Ukrainian diaspora, near and far abroad, as well as by statesmen of various levels, politicians, religious figures, and educators.

Keywords: legitimation, state, state-building processes, Ukraine, martial law, occupation.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 3.

Постановка проблеми. Як вбачається, у дослідженні даної проблематики нині є багато дискусійних і проблематичних питань, підходів і розумінь. Сучасні проблеми розуміння повинні враховувати рудименти наносної радянської комуністичної облуди, спеціально направленої на знищення реальної української історії державотворення. Геноцид сьогоденішнього дня, засвідчує яскраво реальність фактів і небезпеки викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання процесів державотворення, легітимації державної влади описуються і досліджується в багатьох наукових працях. Зокрема В.Ковальчука, В.Козака, С.Махуна, А.Печерського, З.Кравцова, О.Кузнецова, О.Скрипнюка, Ю.Тодици, В.Шаповала та інш. Виділення не вирішених раніше проблем, яким присвячується стаття.

Формулювання цілей статті: Проаналізувати і дослідити державотворчі процеси 1917-1921 рр. Роль і місце державників у процесах демократичної легітимації, зміст і підходи дотримання конституційних норм, їх механізмів, забезпечення функцій легітимації державної влади, її рівнів і гарантій забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Розбудовою УНР, Української Держави, ЗУНР українці довели здатність і спроможність українського національного державотворення.

У 1918 році 29 квітня було проголошено Українську Державу (Гетьманату П. Скоропадського). Прийшовши до влади, гетьман Павло Скоропадський використав незнач-

ний проміжок мирного періоду, для продовження процесу розбудови основ української державності, легітимації української влади. Слід зауважити у даному контексті, що у період Гетьманату (хоча він був і незначний 7,5 місяців) були сформовані і почала функціонувати регіональні адміністрації, що практично взяли під державний контроль і управління найбільші українські терени, за весь час Української революції. До складу Української Держави, були зроблені конкретні кроки, щоб включити Кубань і Крим до України, де компактно проживав з давніх часів український етнос. Українство Кубані і Криму у переважній своїй більшості підтримувало дану ідею.

Більшовицькі пройдисвіти чинили зумисно всілякі перепони і провокації, розповсюджуючи і нав'язуючи комуністичну облуду.

Слід звернути увагу на такий важливий історичний факт, що на той час Українську Державу, офіційно було визнано більше тридцятьма країнами світу. За незначний проміжок часу у історичному вимірі (7,5 місяців) цей час був воістину героїчним і ефективним етапом державного будівництва, підвалин і фундаментів України як держави, забезпечення і впровадження стратегічно орієнтованих дій українських часів органів державної влади, їх легітимації. Розбудови територіальних громад, формування цілісної системи правових ідеалів і норм.

Так для прикладу, за даний час Рада Міністрів ухвалила і провадила більше чотирьохсот законів, ліквідувала російські

гроші, що вільно були у обігу, зміцнила позиції Українського державного банку.

Певнений курс на економічну платформу розбудови основ державного устрою, дали можливості збільшення кооперативних спілок і товариств. Їх кількість сумарно зросла до 15 тис., з 4 тис. Кредитні спілки наростили значні балансові суми капіталів, вдвічі зросли обсяги видобутку вугілля.

Півострів Крим, на правах автономії увійшов до складу України. Дуже важливим фактором стало відновлення права на приватну форму власності, що дало свій позитивний вектор розвитку Української держави. Запроваджено вільний продаж земель, у відповідності до цивілізаційних традицій демократичних спільнот людства.

Як опора державності, враховуючи соціальні та національні специфіки українства, відновлювався козацький соціальний стан, для забезпечення динамічного процесу державотворення, соціальних змін, єдності держави.

Долаючи виклики військового часу, на шляху до суверенного розвитку держави, було створено Українську академію наук, Українські державні університетські заклади у Києві і Кам'янець-Подільському, Національну Українську бібліотеку, Державний Український архів, Український військово-морський флот, оперний театр, історичний музей, український симфонічний оркестр.

Українізація середньої та вищої школи набула пріоритету реальності, що ідеологічно сприяло консолідації українства, відповідно до ціннісних і ментальних особливостей української нації, її самоорганізаційного потенціалу, що дає можливості забезпечення зв'язків держави і суспільства, у векторах формування правової держави і громадянського суспільства.

Спроможність уряду П. Скоропадського реально і об'єктивно стати на шлях внутрішньої стабільності розбудови і легітимації державотворчих процесів на українських теренах, є ціннісно-світоглядною, що являла собою реальність динамічного процесу змін, фундаментальних підходів розбудови суспільних відносин, держави, життєдіяльності її громадян.

В Україні почали функціонувати ряд

заводів і фабрик, у русло стабілізації було спрямовано торгівельні відносини, реанімовано українську фінансову систему, у результаті чого була стабільна національна валюта, почала працювати банківська система, зокрема Державний і Земельний банки. Відновили роботу вугільні шахти і залізничний транспорт.

Так званий «гетьманський переворот» 29 квітня 1918р. має чималу літературу, як історико-політологічну, так і художню зазначає С. Махун. Вже понад століття історики ламають списи: настільки антидемократичним був цей режим у ситуації фактичної окупації України німецькими та австро-угорськими військами, чи відповідав він справі побудови незалежної держави [1].

У даному контексті, доцільно аргументувати, що на всіх етапах історичного становлення і розвитку українства, Україну, як самостійну незалежну державу, у першу чергу ніколи не хотіли бачити російські імперіалісти і їх сателіти. Вони завжди бачили Україну, як сировинний і інтелектуальний придаток «великої расі». Маємо це наглядно і сьогодні, в умовах повномасштабної війни в Україні, що розв'язала путінська хунта.

Антиукраїнським духом була проникнута і епоха радянщини, на всіх рівнях суспільного життя. У наукових розвідках і дослідженнях непересічна історична постать П. Скоропадського завжди висвітлювалась у негативному плані, у підручниках брехливої подачі і історії радянської доби, монографіях, науково-публіцистичних творах, образ П. Скоропадського зумовлено вульгарно спотворювався, починаючи з негативної інтерпретації прізвища і термінів правління, місця народження, соціального статусу і т.п. Радянська комуністична ідеологія, цілеспрямовано і послідовно насаджувала власні шаблони стереотипів мислення і підходів бачення, не гребуючи нічим. Ці потуги спрямовувались і проєктувались і на міжнародні наукові спільноти.

Отже, як зазначалось вище, слід звернути увагу, що ганебний крах влади УНР, що практично детонував після злочинного викрадення відомого в Україні і за її межами цукрозаводчика, банкіра Абрама Доброго, з подачі і підтримці представників державництва УНР, доцільність реорганізації і пере-

форматування уряду не викликав сумнівів. Тим більше, що значна кількість причетних особисто чи опосередковано до здійснення і організації цього злочину державних посадовців зникли і покинули Україну боячись кримінальної відповідальності.

Збанкрутілу владу, соціалістичний уряд, відмовились захищати військові, народний гнів переріс у протестну площину. На вулиці Києва вийшов багаточисельний народ, відбувся Всеукраїнський з'їзд хліборобів, який обрав Скоропадського П., харизматичного нащадка гетьмана України (1708-1722 рр.) Івана Скоропадського гетьманом України (багаточисельні документальні фотознімки, детально підтверджують даний факт).

Відбувся багаточисельний народний молебень на честь обрання, оприлюднено принародно «Грамоту до всього українського народу».

То виникає питання, про який переворот може йти мова, що практично нав'язують і дискутують значний відсоток дослідників і науковців?

Зміна збанкрутілої соціалістичної влади УНР пройшла безкровно, з врахуванням локальної сутички з січовими стрільцями, які вбили трьох гетьманських представників з числа офіцерського складу.

Відсутні єдині підходи до визначення і однозначності розуміння понять, що стосується авторитаризму і антиукраїнськості П. Скоропадського. Досить часто, окреслені підходи мають свою присутність у дослідженнях, публікаціях і т.п. Не вдаючись до окреслення і цитування авторів таких підходів і розумінь, це їх особиста думка, яка має право на існування.

Але, щодо окресленого, не викликає заперечень, що криза державних інституцій УНР, професійна некомпетентність державного чиновництва сприяли тому, що в країні того історичного періоду панував повний хаос і анархія. На теренах України, особливо у частинах провінціональних територій процвітали отаманські настрої, що ігнорували Центральну Раду, державну владу на місцях.

Бандитизм і масові погроми на місцях, розквіт кримінальної анархії і професійної злочинності на українських землях, були яскравими маркерами тодішньої вла-

ди більшовиків і УНР. Щоб досягти реальної внутрішньої стабільності в країні, у цей непростий військовий час, потрібна була сильна політична воля, високий рівень суспільної дисципліни, належна адекватність роботи силових структур. Тому повинно бути цілком зрозумілим, у контексті дискусії і сутності правового мислення, жорсткість підходів і розумінь складної ситуації, з врахуванням військового часу, вимагала відповідної реакції. І вона була вимушеною, диктована часом, але однозначно проукраїнською.

У даному контексті доцільно на думку автора, процитувати відомого ідеолога ОУН, філософа-публіциста який за часів гетьманату очолював Українську телеграфну агенцію Д. Донцова: «Суть нашої проблеми лежить у питанні формотворчої, будівничої правлячої касті. Була та каста мудра, відважна й сильна морально, була й держава... Кожна сильна суспільність міцна твердим моральним законом, що над нею панує, якого живим символом і прикладом є її правляча верства. Мусить вона насамперед бути тверда і невблаганна щодо себе самої, не піддаватися матеріальним спокусам вигідництва чи оспалості, ставлячи над усе поняття честі й обов'язку, безоглядно вірити в свою справу і в своє право провадити загалом. Мусить вона вірити тільки в свою організуючу ідею, служити їй як найвищій меті. Мусить, нарешті, суворо карати всякі відосередкові егоїстичні тенденції в лоні своєї групи й суспільності, не піддаючись голосу фальшивої «людяності», не дозволяючи тим егоїстичним тенденціям розсадити суспільність, яку тримають вкупі і в силі лише ця пильність провідної касті та її чесноти: героїзм, не потурання злу, віра в своє високе посланництво, відданість справі, поняття честі, фанатизм у службі ідеї, відвага стояти і впасти при своїм ідеалі» [2, с. 16-17].

Історія побудови Української Держави, державно-правової політики Павла Скоропадського має два діаметрально протилежні виміри, про що справедливо зазначає А. Печерський, з яким не можна не погодитись. Це захоплення його постаттю, та всім визначним що було зроблено за 7,5 місяців. Про постать П. Скоропадського варто говорити об'єктивно, а не дорікати тим, що він

не зробив. П. Скоропадський був людиною своєї епохи, причому військовим, далеким від політичних проблем, партійних і національних рухів [3].

В залежності від особистих уподобань, певна частина, має особисту думку, і вбачає у діях П. Скоропадського зраду українських інтересів, і Української держави.

Вони вважають, що гетьман П. Скоропадський не виправдав різновекторних суспільних сподівань, не погасив класовий антагонізм, не вирішив аграрне питання, стояв на позиціях федералізації, відновлення єдиної росії і т.п. Але чи була можливість за такий короткий проміжок часу осмислити і переосмислити історичний калейдоскоп подій?

Зрозуміло, що властивість допущення помилок має присутність для кожного індивіда чи групи (команди).

Сумновідома «федеративна грамота», наміри про можливість включення України до майбутньої небільшовицької федеративної росії, зіграла свою фатальну роль і дорого коштувала гетьману і його прибічникам. Згодом у своїх мемуарах і спогадах він від

цієї ілюзорної ідеї рішуче категорично відмежувався, і висловлював і декларував ідею, що «братню росію» потрібно назавжди забути. Маємо у реальності сьогодення, через 150 років аналогію. Історія повторюється, але з більшою жорстокістю і цинізмом, мільйони смертей, економічна розруха, геноцид українського народу. Такою побачили «братню росію» у 21 столітті.

Висновки. Важливо для сучасності, поважати і зберігати пам'ять про всіх державних діячів, які своїм жертвним трудом плекали відродження державності України. Своє чільне місце серед них посідає і Павло Скоропадський. Не дивлячись на зовсім короткий період його очільництва, він декларував професійний підхід у підходах до державотворчих процесів легітимації влади, розбудови держави і її інституцій, економіки, науки, культури, українського війська, міжнародного співробітництва. Що показово і повчально повинно нас об'єднувати і мобілізувати, на чому концентрувати історичну пам'ять, і наші зусилля у перемозі над російською облудною і варварству у 21-у столітті.

Література:

1. Махун С. «Гетьманат Павла Скоропадського зближення з Росією чи крок до незалежності України який виявився не на часі». URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukraina/2024-12-14/5890270-istorik-rasskazal-kak-na-samom-dele-poyavilos-reestrovoe-kazachestvo-i-kto-dobilsya-privilegiy-dlya-nikh> (дата звернення: 01.11.2024)
2. Донцов Д. Дух нашої давнини. «Відродження» м. Дрогобич. 1991р. 341с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Dontsov/Dukh_nashoi_davnyny.pdf
3. Історик Георгій Папакін 15.05.2023р. Ілюзія про «братню росію» дорого коштувала Павлу Скоропадському. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/05/15/ilyuziya-pro-bratnyu-rosiyu-dorogo-koshtovala-pavlu-skoropadskomu-istoryk-georgij-papakin/> (дата звернення: 01.11.2024)

References:

1. Makhun S.»Hetmanat Pavla Skoropadskoho zblyzhennia z Rosiieiu chy krok do nezalezhnosti Ukrainy yakyy vyiavyvsia ne na chasi» URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukraina/2024-12-14/5890270-istorik-rasskazal-kak-na-samom-dele-poyavilos-reestrovoe-kazachestvo-i-kto-dobilsya-privilegiy-dlya-nikh> (Accessed November 01,2024)
2. Dontsov D. dukh nashoi davnyny. «Vidrodzhennia» m Drohobych. 1991r. 341s. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Dontsov/Dukh_nashoi_davnyny.pdf
3. Istoryk Heorhii Papakin 15.05.2023. Iliuziia pro «bratniu rosiiu» doroho koshtovala Pavlu Skoropadskomu URL: <https://armyinform.com.ua/2023/05/15/ilyuziya-pro-bratnyu-rosiyu-dorogo-koshtovala-pavlu-skoropadskomu-istoryk-georgij-papakin> (Accessed November 01,2024)

Стаття надійшла до друку 10 листопада 2024 року